

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ES ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
talunk és jutányos áron végzünk.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.
Hirdetések jutányos áron közöltetnek.
Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

A hólt tenger.

A föld kerekiségének legmélyebb helye ez a tenger, hová a Jordán s a többi szentföldi vizek habjai folynak. Nagy harsogással ömölve a sziklasikátorokon, a kivájt torkolatokon, a pokloknek eme kapuin keresztül.

Csak itt a meredek gátokon hangzik a habok zuhogása, csak a beömléseknél örvénylik és morajlik a tenger s hallatszik a lerohanó áradat hörgése és a zsákmányra itt leső madarak sikongása. Egyébbhelyt mint a jégtükör olyan mozdulatlan a víz, s mint a kiterített halotti lepel, olyan a sótól fehér föld. A meredek partok, a kopár magaslatok, a párkányokról elötörő hatalmas kőszálak, a sóbálványok, a fehér kréta és mészhegyek és a földszuroknak nehéz gázától terhes levegő: a halál országa ez, s e tenger partjain a folyam által lesodort fekete fatörzsekkel, melyek mint a temető lombtalan fái integetnek; tükrén a bémerülés nélkül lebegő hajókkal, megannyi koporsókkal, melyek nesztelenül usznak az örökkévalóság felé az igazi hólt tenger.

Körülöttünk is fehér hólepelbe öltözött magaslatok, mielőttünk is ködbevesző teli tájék, melyen a napnak tüzgolyója mint valami kialvó fáklafény lebeg. A néma kőbálványok, halotti bús emlékjelek; a fekete fák: a temető fejfái, s a köd, amely a láthatárt eltakarja, a víz a melynek napjainkkal partjaira értünk: a múlandóság tengere.

Már itt az év utolsó napja, már közel a vég, a sir. Elöttünk az örvény, mely mindent benyel s fülünkbe zúgnak a hörgések, melyek a halál kapuit ostromolják, szívünk megreszket a sikoltástól: „Menekülj és a te lelkedet is megmented!” Ez a kiáltás hangzott itten angyalok ajkán Lóthoz és családjához, mielőtt az öt város a kénköves esőben eget földet megrázó nagy dörgések között lemerült.

Menekülj Zoárba! ez a szó hangzik mi felénk is, a kik a hanyalló év végén egy pusztuló nép közt rettegjük az ítéletet, Sodoma és Gomora sorsát, a bűnös világ és éltünk elmulását.

Zoár menedékei, fogadatok be minket. Kegyelem köszirtje, örökkévaló kőszál emelkedjél előttünk, hogy vissza se nézve az elmúlt esztendőre, siessünk Te hozzád, a kinél van a megtartás és az örök élet a Jézus által.

Vándor.

Az év végén.

Még egy pár nap, még egy két fordulás az örökkévalóság nagy óráján és eltűnt ez év, melynek születését egykor üdvözlöttük és kelőben az új, az ismeretlen.

Kialvóban a sugár, mely hosszú útjában világított s melynek végső lobogásától, mint az elhamvadó mécsbél fellángolásánál még egyszer egy pillanatra egész futása belátszik.

A kik valaha közel voltak a halálhoz, a vízben fuldoklók és csodásan megmenekültek beszéltek ezt, az utolsó perceken villámgyorsan áttekintik az egész életet. A múlt főbb eseményei szédületes panorámában vonulnak el a lélek előtt, mely világos látással ítéli meg mindazt ami tévedés volt, mindazt amiért érdemes volt küzdeni.

Az év végére jutva így vagyunk mi is. Újra átéljük a lefolyt eseményeket, a várakozásokat, a melyekkel a zsinat törvényhozó munkáit kísértük, a reménykedéseket, a melyekkel az építés, a megtartás munkáit kísértük, vártuk, magunk is munkáltuk és úgy találjuk, hogy a nagy remények még be nem teljesedtek, a küzdelem nem lett kevesebb s a megtartás munkái újabb terheket raknak reánk.

Alkotmányunk, szervezetünk tagadhatatlanul épült s az új törvények, új intézmények sikere még nem is mutatkozhatott, a konventi új iroda és állandó előadói rendszer hatását csak még ezután próbálhatja ki az élet; az adózásra, a közalapra vonatkozó rendelkezések még csak jövőre lépnek életbe: mindazonáltal már ma is megállapíthatjuk, hogy a püspöki rendszer felé törekvés nem hozott nekünk szerencsét s hogy e nélkül is az eddigi keretben, mostani intézményeink között mi sokáig meg nem maradhatunk.

Nekünk évenkénti zsinatra, évenkénti összeülő törvényhozói intézményre van szükségünk és abból kifejlődő kormányzatra, mely nem úgy mint a konvent delegatióként egy két napon, hanem napról-napra szakértelemmel állandóan és felelősség mellett intézze ügyeinket.

A fejlődöttebb, bonyolultabb élet fejlődést és haladást követel tőlünk és a nélkül, hogy a régi alapokat elhagynánk, külső szervezetünk lassu tökéletesítését, kiépítését, kell munkába venni.

Ez a külső szervezkedés pedig nem önmagáért a hivatalos egyházért, még nem is a törvényekért (hisz a törvény cselekedetei nem idvezitene), hanem csak az egyház nagy céljaiért, az evangéliom terjesztéséért, a magyar nép megtartásáért történhetik egyedül. Ezek a célok pedig a templomokon, iskolákon és a társadalmi intézményeken fordulnak meg.

Itt keveslem a munkát a mi történt. A belhivatalnokokért alig tettünk valamit. Sem a lelkész és tanítóképzés javára, sem anyagi ellátásuk emelésére nézve. A tanítókkal legalább tördött az állam, de a lelkészekkel még az sem. Sőt ellenkezőleg a mit az egyház érdekében a lélektől indítatva ők magok tettek; az O. R. L. E. megalakulását is rossz szemmel néztük.

Templomokat azonban mégis csak építettünk, bár azokat is jobbnaira csak a kis egyházakban, a nemzetiségi vidékeken. De a nagy városokban, a városi egyházakban alig történt Hódmezővásárhelyet és Budapestet kivéve nagyobb mozdulás. A nagy városokba tömörül pedig a lakosság és a nagy városokban folynak le az újabb kor átalakító mozgalmak. Ezekben a mozgalmakban ez évben se vettük ki a magunk részét és a ref. egyház szociális megmozdulása ma is késik.

Még vannak iskoláink, még kezünkben a népnevelés és érintetlenek felső tanintézetek. Helyzetünk azonban e téren sem valami biztató. A statisztika arról értesít, hogy ma is sok tankötelesünk marad iskolázatlanul s hogy az a folyamat, a mely iskoláink államosításában nyilvánul, ez évben is megdőbbentő mértékben haladt előre s ebbe a folyamatba már az alföld nagy egyházai, a nagy városok is belekapcsolódnak. Mezőtur, Kolozsvár, Szoboszló, Debrecen s a többi alföldi nagy községek is mind az államosítás útjára tértek vagy effelé igyekeznek. Egyenként veszítjük el iskoláinkat és mégsem vagyunk képesek egy magasabb tanügyi politika szolgálatába állani, tanárainkat, tanítóinkat harmadik rend gyanánt szervezni, az iskoláknak autonómiát adni s egy prot. egyetemmel a veszteségeket ellensúlyozni és a tudással pótolni a mit az anyagi eszközök fogyatékosága miatt elvesztettünk.

Erre int pedig az a másik körülmény is, hogy az államsegélyt ez évben is fokozottabb mérvben voltunk kénytelenek igénybe venni úgy középiskolai tanáraink, mint tanítóink számára.

A 48. XX. t.-c. teljes megvalósítása nélkül ez az út veszedelembé viszen. Nem az állam segélyéért, mert ezt mindenütt ahol intézményeink fejlesztésére szükséges s a hol azt okosan felhasználni képesek vagyunk, habozás nélkül igénybe kell vennünk, hanem azért, mert így a nélkül, hogy egységes alapon rendezténék az oktatás ügye, mi minden jogunkat, iskoláinkat, alapítványainkat elveszítjük és ennek dacára semmi tehertől, melyet eddig viseltünk, meg nem menekedhetünk és újabb önfentartási alapokat nem teremthetünk. Ezekre van pedig

szükségünk mindenütt. Ezeket kell lerakni és megvetni. Annál nagyobb igyekezettel és gondal a mennyivel nehezebb lett s romlott helyzetünk az országban és a társadalomban.

Egy új vallás és társadalmi harc küszöbén állunk s régi elleneink az állam gyepelőit kezökbe kerítve ezer szervezetekbe tömörülve, a sajtót hatalmokban hajtva és felhasználva készülnek legázolni a magyarság vetéseit. Hangsúlyozzuk, hogy nemcsak a mi vetéseinket, hanem a magyar állam, az ország veteményes kertjeit. Már megvan huzva a harang az állami iskolák s az eddigi országos tanügyi politika elvei felett s felekezeti irányba készül maga az egyetem is. Nincs mit tagadni benne, a klerikális áramlat megindult és nincs mit titkolni rajta, hogy mi a saját állásaink megvédésére is készületlenek vagyunk.

Jaj nekünk ha mi sem a haladással sem a néppel nem szövetezünk, sem egymással testvéri szövetségre kezdet nem fogunk és sem megfelelő ellenintézkedéseket nem teszünk. És jajj, ha az evangéliom és szabadság ügye mellett nem állunk meg erősen.

Itt vagyunk az év végén, midőn az esztendő utolsó napja alá száll.

Sok mindenünk alászállott és megfogyatkozott ennek folyamában, sokan eltávoztak és kidőlték soraink közzül vagy önként kiléptek és nyugalomba vonultak. Sok körülmények, melyeket nem is sejtettünk, váltak kedvezőtlenekké, módosultak, átalakultak; sok szükséges intézmény, azok között egy sajtóirodának felállítása is elmaradt. De ez mind nem veszedelem, ha hitünk és bizodalunk nem hanyatlott s ha növekedtünk abban, a ki mindnyájunk Idvezítője és megtartója.

Csak az a baj, hogy mi itt is adósok vagyunk s éppen ezért nézzük szorongva mint hanyatlik a nap, mint száll alá a mulandóság tengerébe az év. Mint kelnek a kedvezőtlen szelek s mint kél a vihar.

E'lenséges habok közt hanykolódik hajónk, Uram tarts meg, mert elveszünk.

Dr. Ferenczy Gyula.

Veszedelemben.

Ezelőtt sokat jártam a templomba. Rendkívül érdeklődtem az egyház ügyei iránt. Világért el nem maradtam volna az ó-eszendei istentisztelettől, pedig valóságos életveszedelem volt bejutni s egy órán át benn maradni a templomban. Feszült figyelemmel lestem az újév reggelén a mult esztendőről szóló statisztikát, a mit felolvasott a pap. Remegtem mikor vallásváltozta-

tásra került a sor. Sokan hagyták-e el egyházunkat? Néhány évig mindig megnyugvással mentem haza. Hála Istennek, nincs baj, pluszszal végződött az elszámolás. Azt persze nem vettem észre, hogy évről-évre több a kilépők száma, évről-évre kevesebb, a kik más egyházból helyükbe jönnek. Egyszer aztán nem hiába szorongtam: minuszban maradtunk. Megbomlott az egyensúly. Többen mentek el, mint ahányan jöttek. Ma is megrendít, ha erre a beszámolóra vissza gondolok. A megdöbbenésnek, az elszörnyedésnek, a keserűségnek az a hatalmas moraja, ami a budapesti Kálvin-téri nagy templomon végigzugott. A pusztulásnak indult nyáj pásztora, amint némán, megkövülten állt ott a szószékben. A következő esztendőben megint minusz, de már jóval nagyobb, mint az előző évben. Amikor ezeket a statisztikai beszámolókat hallgattam, úgy tetszett nekem, mintha a kalapácsütéseket hallanám, amint szegzik ránk a koporsó födelet. A gyülekezet fájdalmas teljajdulásra meg olyan volt, mintha mindnyájunk legdrágább halottját siratnák.

Azóta nem járok a templomba.

Minek hallgassam, hogy fogy évről-évre egyházunk tagjainak a száma, hogyan gyarapszik más felekezet a mienkből? Minek hallgassam, hogy a protestantizmus maholnap csödbe kerül, hogy napjaink meg vannak számlálva? Nem szeretem a vészharang kongását, végig hat.

Vallásos összejövetelekre, a bibliai estélyekre sem járok. Fáj látnom azt a kétségbeesett küzdelmet, a mit papjaink vívnak az egyház megmentéséért. Fáj látnom, azt a tehetetlen igyekezetet, ahogyan rázzák, költögetik a lethargiába merült hiveket, hogy életet varázsoljanak a végelgyengülés tüneteit mutató vallásos életünkbe.

Hanem azért figyelemmel kísérem a mentő munkálatokat. Nagy elszántsággal, nagy energiával folyik a védelem. Soha annyi papunk nem volt foglalkoztatva, mint most. Minden kis centrumban istentiszteleteket tartanak. Egymást érik a bibliamagyarázó összejövetelek, vallásos estélyek, külföldi misszionáriusok ébresztgető előadásai. Vasárnapi iskolákat szerveztek. Vallásos egyesületek alakulnak. Vallásos lapok indulnak meg. Egyháziak, világiak vállvetve dolgoznak.

Intenzív egyházi élet.

Az! Néhány lelkesült ember önfeláldozó, kétértelmű munkája, amely mellett haladványosan nő a kitérők s ugyanolyan irányban fogy a hozzánk jövők száma. Gonosz dolog a statisztika. Legszebb illuzióinkból ábrándít ki bennünket. De igazat mond!

Mindent elkövetünk s mégsem tudjuk megtartani hiveinket. Mi lehet ennek az oka?

Panaszkodunk, hogy terjed a hitelenség, a felekezetenélküliség. Ez volna a bajunk? De hiszen ugyane miatt minden felekezet panaszkodik s mégis csak mi fogyunk. Az ő hiveik megmaradnak egyházuk kötelekében s ott hitetlenkednek. A mieink elszélednek, vagy más felekezetbe viszik a hitelenségüket.

Rosznak a közállapotok. Megbomlott az egyensúly. Gyanakvás, kételkedés, hitelenség mindenfelé. Terjednek az ismeretek.

Hódit a természettudományos gondolkozás. Tényeket, csak tényeket! Nem hinni semmit, amit kézzel foghatóan be nem tudunk bizonyítani. Hiába hirdetjük a vallást, nem hallgatnak rá. A mennyei üdvösség nem kecséget senkit, mert nem bizonyos benne, van-e más világ. Egy bizonyos csak: a földi élet. A földi boldogságot hiszi mindenki s török érte magukat az emberek.

Mi ez, ha nem az erkölcsiség csödbe jutása?
És mégis van egyház, a mely a mai áldatlan vi-
szonyok közt is gyarapszik.

A katolikusok száma évről-évre nő.
Honnan és hogyan?

Hiszen ma meggyőződésből senki sem változtatja
vallását, abból az egyszerű okból, mert nincs is meg-
győződése. Manapság mindent a pénz kormányoz. A
vallási kérdést is. Az tér át, a kinek az érdeke kívánja
és oda megy a hol a pénz van. A pénz ma minden:
hatalom, dicsőség, boldogság. Maga az élet.

Kinek hiányzik legjobban?

A zsidóknak bizonyára nem, hiszen az ő kezé-
ben van a pénz. A zsidó csak erkölcsi érdekből ke-
resztelkedik ki, de nem nagyobb mértékben, minthogy
a kitérések okozta hiányt pótolja. Az evangélikusok jól
vannak stitálva. Vagyonos szász kereskedők utódai. A
kisebb felekezetekben nagyobb az összetartás, a gaz-
dagok segítik a szegényeket. A mi hiveink az Alföld
szinmagyar, szorgalmas munkásnépe; nehéz verejtékkel
szerzi a mindennapi kenyeret. A becsületes munkát
nem jutalmazza vagyon. Gonosz dolog a pénz. Kerüli
az igaz embert. A megélhetés nehéz. A kísértés nagy.
A jelen bizonyosságáért fel kell áldozni a jövő remé-
nyeit. Hiszen pénzért mindent eladott már az ember,
a meggyőződését, a becsületét. Mért ne adná a hi-
tét is?

A katolikus egyház mi belőlünk gyarapszik.

Győzi. A királyok bőven ellátták őket. A mi őse-
ink is harcoltak, véreztek, meghaltak azokért a javakért,
a miken ők most különböző formákban a mi hiveinket
vásárolják. Jogunk volna ahhoz a részhez, amely szá-
munk arányában megillet bennünket. De a jog csak
eszme, vagy írott malaszt. A valóságban nincs meg.
Régen talán győzött volna igazunk. Ma hiábavaló róla
beszélni. Csak elkeserít bennünket.

Régen! . . . Volt idő, mikor másképp állt a kocka
Harcoltunk a katholicizmus ellen. Az igazság nevében.
Nyíltan, becsületes fegyverekkel. Nemzeti nyelven tar-
tott prédikációk, biblia, iskolák. Ezek voltak az eszkö-
zeink. Egyszerű, hatalmas eszközök. Győztünk. Az is-
meretek hatalmával legiztunk a babonát. Felszabadi-
tottuk az embereket a hierarchia zsarnoksága alól. Ki-
űtöttük a papok kezéből a hatalmat. És ezt a győzel-
met nem bocsátják meg nekünk soha. Megesküdtek rá,
hogy visszaveszik. Ellesték a taktikánkat, tulajdon fegy-
vereinket fordították ellenünk s kicsavarták kezünk-
ből a győztes zászlót. Pázmány megcsinálta az antirefor-
mációt. A jezsuiták megszilárdítják. De még nem tel-
jes. Nincs vége. Jelszó: ki kell irtani az eretnekeket,
hogy legyen egy akol és egy pásztor.

Ezért fogyunk mi.

Az egyház veszedelemben van és az ellenség
folyton les rá. De kell-e ezt hirdetnünk? Hasznos-e
tudniok hiveinknek?

A bajt mindig és mindenhol titkolni kell! A ve-
szély tudata elrémít.

Azt hiszi talán valaki, hogy a statisztika kétségbe-
ejtő adatai felrázzák az embereket közömbösségükből?
Tévedés. Az ember menekül onnan, a hol közel látja
a pusztulást. A legnagyobb veszedelmet meguszsuk,
ha nem ismerjük a sorsot, amely fenyeget bennünket.
Az alvajáró élet-halál közt lebegve a legnyaktörőbb he-
lyeken nyugodtan és biztosan jár öntudatlanságában.
Próbálna valaki felébreszteni, látna a veszélyt, amely-
ben van: menthetetlenül vége.

A gyógyításhoz nem szükséges az, hogy a beteg

ismerje baját. Az orvos is, ameddig lehet, titkolja pá-
cinse előtt. A halálos beteget is gyógyulással biztatja.
A veszedelem tudata növeli a bajt. Hány ember van,
akiben a reménység tartja a lelket s akit a gyógyulásba
vetett hit meggyógyít? A suggestio az épet is beteggé
teszi. Minek hirdetni hiveinknek, hogy egyházunk be-
tegg? Minek suggerálni, hogy pusztul, haldoklik? A kit
egészségesnek látunk, azzal szívesen vagyunk együtt.
A halálos betegről félünk. Kerüljük.

Hiszen van beteg, igaz, akire szükséges, hogy rá-
ijesszünk. Azt is lehet mondani: fel kell világosítani
a beteget, hogy tudjon magára vigyázni. De a tömeg
más.

A tömeg, ha veszedelmet lát, nem gondolkozik,
nem vigyáz, hanem menekül. Ahol a krízis csak lát-
szat is, kéréletetlen valósággá válik, mihelyt a gon-
dolata átmegy a köztudatba. A pusztulás természetes
következménye az életnek, a melyet nem lehet feltar-
toztatni. Ezt mindenki tudja. Ebből levonják a követ-
keztetést: egy eszmét, vagy intézményt, amely pusztu-
lásnak indult, nem ment meg semmi hatalom. Nem is
vesztegetik rá az energiájukat.

Igy aztán az ördög, mit ijesztésnek festettünk a
falra, csakugyan megjelenik.

Ki véd meg ellene?

Miért nem használ prédikálás, vallásos összejö-
vetelek, bibliamagyarázás, minden igyekezet a vallásos
öntudat életrekeltése? A papok hiába csinálnak akár-
mit, nem érnek célt velünk. Szavuknak, tettüknek nincs
sulya, mert vallásunk nem ad nekik tekintélyt.

Az egyetemes papság elve kizárja minden elsőb-
ségüket a hivek fölött. Maga a helvét hitvallás tanítja,
hogy az egyházi szolgáltnak (papoknak) s az egyházi
szolgáltatnak felette sokat ne tulajdonítsunk. Ha volna
is tekintélyük, mit használna, ha vallásunk nem véd
bennünket.

Lám a katholicizmus milyen erős karral tartja
hiveit! Dogma és hierarchia egyesül itt védelmükre. A
dogma, az egyedül üdvözítő hit tanával, a hierarchia
teljes hatalmával, melyet a vallás ad neki. A katholi-
kusoknál a hivek teljesen ki vannak szolgáltatva az
egyháznak. Az egyén semmi, a pap minden. A gyónás
egészen hatalmába adja az embert. Feloldozhatja a
bűnöst bűnei alól. Közbenjáró Isten és az ember közt.
Csak ő általa és csak ebben a vallásban lehet üdvö-
zülni. A katolikus úgy meg van kötve, hogy gondolni
sem mer hite elhagyására.

A mi vallásunk nagyon szabadelvű. Felvilágosítja
az embert, hogy minden vallásban lehet üdvözülni.
Mindegy tehát, protestáns vagyok, zsidó vagy katholi-
kus lennék-e, egyformán üdvözülhetek annak a vallás-
nak a tanai szerint, amit követek. A pap csak abban
különbözik tőlünk, hogy egyházi szolgálatot ő végzi.
Egyébként az olyan ember, mint mi. Az egyetemes
papság elve még létjogosultságuk iránt is gondolkozóba
ejt bennünket. Hitünk alapja, vallásunk lényege a bib-
lia. Mindenki pap, mindenki hirdeti Isten igéjét; nem
a legtermészetesebben jön-e ez után az a gondolat:
mi szükség akkor a papokra? Hogy kereszteljének, te-
messenek? A felekezetleneknél ott van a praecedens:
azoknak már nem kell a pap.

A vallásunk nem láncol magához bennünket sem-
mivel sem, mint a katolikusokat az egyedül üdvözítő
hit tana, a zsidókat a választott nép eszméje. Nem ad
semmi előnyt más vallás felett. Nem bánja, hisszük-
e vagy nem. A magunk lelkiismeretére biz bennünket.
Szabad kutatnunk megvizsgálódnunk, hogy meggyőződ-

jünk vallásunk igazáról. Ez nagy lélektani hiba. Mert miért keressük mi a magunk igazát? Hogy bizonyítsuk: a másoknak nincs igaza. Büszkék vagyunk arra, hogy a mi vallásunk az értelem vallása. Ehhez mért igényekkel fogunk az összehasonlításba. Azt hisszük, hogy a mi vallásunkban nincs semmi mysterium. És elér bennünket a csalódás. A mi igazunk is csak relativ. Mert abszolút igazság nincs!

Akkor aztán már nem sokat határoz, több, vagy kevesebb mysterium-e?

Azt hisszük, ha rászabadítjuk hiveinket a vallás bírálására, ez erősíteni fogja őket meggyőződésükben. Tévedés. Ennek a vizsgálódásnak más látja hasznát. Mert a gondolkodás arra az eredményre vezeti őket, hogy mindegy akarmelyik vallás. Nem az a jobb, amelyikben több a kánon: hanem a melyik ingyen tanítat, protekcióhoz juttat, állást közvetít. Aztán egymásután térnek átadja ki a reverzálist, katolikus iskolákban, apácázár-dákban tanítatják őket, ahol nem kell értük fizetni sem, csupán áttérítik a katolikus vallásra.

Hogy védekezünk mindez ellen? Nekünk nincs egyedül üdvözítő tanunk. Nincs hierarchiánk. Nincsenek anyagi javaink, amiért kintarsanak mellettünk, mivel magunkhoz édesgessünk másokat. Ezt nem is engedné a lelkiismeretünk, hogy akadályozzuk hát meg a bomlást, mívet tartunk össze hiveinket?

Tudják-e azok, akik azt forgatják a fejükben, hogy katolikussá lesznek: mi az a magyar átok-formula? Tudják-e, milyen átkot mondatnak el velük a katolikusok, mikor a protestáns hitről a katolikusra térnek át? Hogy elátkoztatják velük nemcsak azokat, akik a római egyházzal ellenkezően tanítanak, nemcsak előbbi hitsorsosaikat s azokat, kik bármely más valláson vannak, hanem elátkoztatják velük szüleiket is, kik nem a katolikus hitben születtek s nevelték, elátkoztatják saját magukat, mert eretnekek voltak és mindazt, amit addig cselekedtek, míg meg nem tértek.

Mi nem tanultuk ezt a gymnasiumban. Most is véletlenül akadtam rá a könyvemben. Vastagon áthuzta a tisztelendő ur, hogy el se olvassuk. Még megtalálnánk érte gyűlölni jó katolikus testvéreinket.

Mért csak akkor mondják el mindezt a papok, mikor már késő? Mikor már ott áll előttük végzetes elhatározásával, mikor mindarra az ellenvetésre, amit a pap tesz neki, már megfelelt magának. Az átok talán elriasztja szándékától. Megátkozni szüleit! S ha ezt előre tudja, vajjon jutott volna-e eszébe a áttérés? Az ilyen győzelmeken örülni nincs okunk. Az az ember aki már egyszer elhatározta magát az áttérésre, elveszett számunkra, ha benne marad is felekezetünkben.

Idéjében vesse el a magot, aki jól akar aratni!

A felnőttet nem lehet nevelni. A gyermeklélek fogékony minden iránt. Ahogyan kicsiny korban irányítjuk, úgy gondolkodik, érez egész életében. A gyermekben kell olyan erőssé tenni: vallása szeretetét, hogy mindvégig hű maradjon hozzá. De ehhez nem elég a vallásos érzés ápolása, ehhez felekezeti nevelés is kell. A keret az egyhitűek összesége vallásuk védelmére.

A felekezeti eszmében kell keresnünk most is a védelmet!

Azt a vallást, amelyben születünk, szeretni tartozunk. Nem szabad elfelejtenünk, hogy közönyösségünk, hűtlenségünk bűn ez ellen, bűn őseink ellen, akik olyan nagyon sokat szenvedtek, küzdöttek, véreztek ezért az eszméért. Kivívták vallásunk jogait, szabadságát. Nekünk nem kell érte áldozatot hozni. Benne születünk. Csak élnünk kell benne, hiven kitartanunk. S mi hűtlen sá-

fárok legyünk, könnyedén elkótyavetyéljük őseink drága örökségét, amit vérük, életük árán szereztek nekünk? Hogy számolunk majd be Istennek és nekik a ránk bízott kincsessel?

Igaz, nem minden család dicsekedhet vértanúkkal. De minden kálvinista gyermeknek kálvinisták a szülei, azok voltak az elődei. Azok által részese ő is egy nagy dicsőséges multu közösségnek, az egyetemes kálvinistaságnak. Annak a dicsősége az övé is. Bizonyos lehet benne, hogy az ő ősei is szenvedtek, küzdöttek az eszméért, ha nem tudja is névszerint kimutatni. Néki is ép olyan joga van büszkének lenni névtelen őseire, de ép ugy kötelessége is hiven kitartani, mint azoknak kikre százasos fényes név rója ezt a kötelezettséget. Ki kell fejleszteni a gyermekben a vértanu ősök tiszteletét, az azokhoz való szoros tartozás érzetét. Szorosan bekapcsolni az egyetemes kálvinistaságba. Bele kell verni, hogy neki csak mint az egyetemes tagjának van értéke. Egymagában elveszti jelentőségét. Rá kell mutatni a kötelességre, amit helyzete ró rája. A dicső mult után dicső jövőnek kell jönnie s ő az összekötő kapocs a kettő közt. A jövő dicsőségének alapvető munkása.

A kálvinista faji öntudat felébresztése és mindennél erősebb, fanatikus meggyőződéssé érlelése: ez lehet egyedüli mentségünk. Ha ez sem használ, akkor:

„Sirjatok testvéri könyveket,

Győz a hazugság, a föld — elveszett!”

Cogitator.

* * *

Előkelő világi emberünk kezéből vesszük és adjuk a fenti sorokat, melyekben Illyés kétségbeesése és csüggedése hangzik s melyre azt feleljük, hogy még sok ezren nem hajtottak fejet a bálványistenek előtt. A multban megtartott bennünket az a körülmény, hogy mint lételünk ugy küzdelmünk is az evangéliom mellett a magyar állam alkotmányos létével és küzdelmével is összeforrott. A jövőben is megtart bennünket ugyan ez a szent evangélium, ha nem hagyjuk el a szerencsétlen magyar népet, ha fentartjuk hitét, élesztjük reménységét, bort és olajat töltünk sebeibe. Szerk.

Alkalom adtán.

E beces Lap 47 és 48-ik számaiban a „Különfélék“ rovatában szerényen huzódik meg két kis cikk, melyek a Lelkészegetbe való belépéséről adnak öröndetes hírt. Az első szerint a barsi egyházmegye lelkészikara nemcsak belépett, hanem 80 koronát is gyűjtött az egyesület céljaira. A másik cikkek pedig arról értesít, hogy a f.-borsodi egyházmegye lelkészikara valamint a debreceni egyházmegye konyári lelkészi körébe tartozó lelkészek is testületileg beléptek az orsz. ref. lelkészi egyesületbe. Tehát a szót immár tett követi, az ige kezd testet öltetni.

E tények adták az impulsust nekem az alábbiak elmondására.

Évekkel ezelőtt a felvidéken laktam. Az előtt is hallottam ugyan már egyet-mást a nemzetiségi kérdésről, de majd nem olyan formán voltam vele, mint az

egyszeri katonára a kávéval. Ott azonban valósággal meggyőződtem, hogy az ördögről nem csak beszélnek, hanem az valósággal van is... Elszomorodtam e tapasztalaton, s a mint szerény helyzetemben tehettem, küzdöttem ellene. Most, hogy a fenti híreket olvasom — ez a régi dolog elevenedett fel lelkemben, s újra elszomorodtam, mert nekem úgy tetszik, mintha a magyarság, a kálvinistaság egyrésze, olyan formán volna a reakcióval, az ultramontanizmus fekete táborával, mint jó magam egykoron a nemzetiségi kérdéssel. Mi itt hol bennünket kezzel foghatólag még nem szorongattak, hol a számbeli többség tényleg meg van, úgy viselkedünk mint ha a bajról mit se tudnánk, vagy tudni se akarnánk, hogy ardet Ucalegon nem látjuk, hogy sokan kiáltoznak, nem halljuk. Példát is mondok. Nem régiben történt a legnagyobb egyh. megye gyűlésén. Arról volt szó, hogy az országos ref. lelkeszi értekezleten képviseltesse-e magát az egyházmegye vagy nem, szükséges-e egyáltalában a lelkeszek tömörülése vagy nem? A lelkes előadó megdönthetetlen érvekkel hangsúlyozta e szükségességet, felismervén az idők gonosz voltát — meleg szívvvel karolta fel az alsó szabolcsi esperes felhívó szövegét. Taps követte, éljenzés követte az előadó beszédét. S midőn már csak a pecsét hiányzott az előadó irasáról, mi történt? Hallatlan komikum! Egyik jó emberünk úgy lehütötte azt a lelkesedést, mintha soha se lett volna, argumentálván olyan formán, hogy de strigis quae non sunt nulla quaestio fiat. S vajjon nem úgy tett-e legközelebb az általunk olyan sokra becsült államtitkár ur, kit pedig vérünkben való vernek, csontunkból való csontnak tartunk!

Csodálatos hogy a bajt éppen azok nem akarják látni, kiknek már magas állásunkból kifolyólag messzebb kellene látniok... S vajjon miért van ez így? Azért-e mert a politika ma mindent elnyel, vagy azért-e, mert az anyagnak van ma szörnyű agiója, vagy azért-e, mert a társadalmi positio megtartása, az egyeni érvényesülés csak ezen az uton lehető? most azt nem kutatom. De annyi bizonyos, hogy mindez igen szomorú jelenség társadalmi életünkben. Jó lenne sokaknak megszívlelni Le Play tanítás: Bizonyos, hogy az anyagi és erkölcsi rend megbomlik ott, a hol a vezető osztályok, engedve a boldogulás-szülte vétkeknek, feladatuk magaslatán meg nem maradnak.

Regen volt, de soha sem felejttem el, mit egy főrangú nő, ki róm. kathból lett protestáns, mondott egy ízben nekem. Gyermekai vallásos neveltetéséről volt szó közöttünk. A többek között így szólt: Hogy gyermekeim most a protestáns vallásban neveltetnek — az csak természetes. De én — folytatta tovább — nyíltan bévallom, azt akarom, hogy fiugyermekeim, ha felnőnek róm. katolikusokká legyenek. Meglepetve néztem rá s a csodálkozás hanján kérdezem: Miért méltóztatik ezt akarni? Hát csak azért mert itt nálunk Magyarországon csak ezzel a vallással lehet emelkedni. Igaz hogy a jelek most mást mutatnak (a 80-as években történt ez) de ez nem sokáig tart így, a hatalom, a jövő a róm. kath. vallásé. Hogy én erre mit feleltem, az most nem tartozik ide, de annyi tény, hogy ez a nő a jóslás tehetségével rendelkezett. A liberalizmus veszendőben, a sötétség szelleme pedig terjed. A vallás ma nem a szív benső ügye és megszentelője, hanem valóban hatalmi anyagi kérdés, vagy legalább lépcső az emelkedéshez. Ma már ott vagyunk, hogy vallás szerint definiálják az embereket. S ha ezt még a szűk látókörű emberek teszik, hagyják, de mikor a hatalmasak is ugyanezt cselekszik — valóban megdöbbentő.

Istenem, hova süllyedtünk egy néhány év alatt. Az én diák koromban sem a gymnasiumban, sem az akadémiákon, sem az egyetem falai között soha nem tudakozódtunk senkinek vallása iránt, nem hogy a miatt torzsalkodtunk volna egymással. Megfértünk egymás mellett békességben, mint a jó testvérek. S ma? már az ifjuság lelkét is megvesztegetik, a krisztusi szeretet helyett gyűlöléssel töltik el éppen azok, kiknek a szeretet apostolainak, a nemzet boldogítóinak kellene lenniök.

Valóban gyönyörű haladás — remek meg nem bontása a felekezetek közötti békességnek! A pusztán negatio — nem érv. A poéta azt mondja; „tagadj csak rajt ne csipjenek.“ De itt e tények rajta csipik a tagadót. Különben ha szorosán vesszük a dolgot, már maga ez a tagadás is a sötétség szellemének terjedése mellett szól. Azt bizonyítja, hogy már meg a protestáns előkelőségek egy némelyikének lelkületét is hatalmába kerítette. De többet is mondhatunk. A nemzeti kormány uralma már-már ennek a tiszta kálvinista népnek érületét is megvesztegeti. Van módja és alkalma hozzá. A pausálás sajtó hatalmas eszköz. A klerus szabad keze messzire kinyulik.

Nagyon, de nagyon elérkezett immár az idő, hogy e sötét hatalommal szemben minden liberalis ember felekezeti különbség nélkül táborba szálljon. Nagy és egységes nemzetek még talán kiheverhetik a visszaesés súlyos betegségét de mi, a pokol torkába rohanunk egyenesen, ha a Sátán hatalmának útjába nem állunk. Nálunk a protestantizmus nemcsak a liberalizmusnak képviselője, hanem magának a nemzet életének sine qua non-ja.

Ezek bizony nem új dolgok. Éppen azért sajnálom, hogy beszélni kell röhök. Pedig kell, mert még a pásztorok is alusznak némely helyen. Az erdő már zug, de még sokan vannak, kik a völgy ölében édesen pihennek, nem hallják, vagy nem akarják hallani e zugást.

Hogy is mondja csak az a régi bethlehemes ének? Keljete fel pásztorok, jaj de elaludtatok! Keljete fel, mert ha ti elaludtatok, a nyáj is elszéled, vagy a farkasok ragadják el a juhokat. A Jordán vize átesap rajtunk (Jer. 12. 5.) s nemcsak minket sodor el, hanem velünk együtt ennek a hazának bástyái is semmivé lesznek.

Az alkalom adta tollamra a fentebbieket. Alkalmadtán szólok hozzád Fekete Gyula barátom, ki azon a bizonyos gyűlésen szépen összehajtottad azt a még sokkal szebben megfogalmazott és előadott irásodat, melyben a ref. lelkeszi egyesület megalakulásának szükségességét apostoli hévvel hangsúlyoztad, vedd elő újra azt az írást, tárd ki, lobogtasd mint egy zászlót. Hiszen látod a leányzó már él — s napról-napra erősödik. Üdv azoknak, kik meghalni nem engedték. Te pedig barátom zászlóddal vezesd be a békésbányai egyházmegye minden lelkészét — az orsz. lelkeszgyűlés taborába! Ez legyen a mi karácsoni örömünk!

Ó—r.

A nagyszalontai reform. egyházmegye rendkívüli közgyűlése.

A nagyszalontai reform. egyházmegye f. hó 19-én rendkívüli közgyűlést tartott, melynek rendkívülségét indokolta tette az, hogy a magának 23 evi esperessége alatt elévülhetlen érdemeket szerzett Széll Kálmán es-

peresünk, megrendült egészsége következtében, ezen annyi körültekintéssel, olyan mindenki által elismert bölcsességgel 23 éven át vezetett esperesi hivataláról visszavonhatatlanul mindnyájunk őszinte fájdalomra lemondani és visszavonulni volt kénytelen.

És hogy e lemondás igazi fájdalommal töltött el mindnyájunkat, ez nem chablonos szólas, hanem valóság, igazolja az, hogy az ez év tavaszán tett lemondását mindnyájunk kértére függeszté fel eddig: s akkor midőn a munka terhé tovább nem bírva, a végleroskadás előtt megírta lemondását, valóban tanácstalanul állva tekintünk körül s kérjük, „quis nunc.“

A zord idő miatt nem nagyon nepes gyűlés helyettes esperes Balogh Ambrus imájával és gróf Tisza István gondnok ur megnyitó beszédével vette kezdetét, mely gyűlésnek egyetlen főtárgya volt Széll Kálmán esperes lemondó levelének felolvasása s az annak következtében előálló intézkedések megtétele. Ugy hogy szinte függeléknek látszott az esperesileg elintézett ügyekről való aprólékossáig kiterjedő helyettes esperesi jelentés. Szokatlanak tűnt fel, hogy az esperes által, a mult gyűlés óta továbbított hivatalos pénzekről vezetett számadást nem a közgyűlés által kiküldendő bizottság vizsgálta meg, hanem az esperesi teendők végzésével megbízott h. esperes kért fel egy bizottságot előre a gyűlést előző időben. Hát hiszen, rendben volt a számadás, csak az a kis kórikum volt benne, hogy a vizsgálók egyike volt a referens jegyző is és különösen hangzott, hogy a vizsgáló terjeszti be a felmentő határozati javaslatot is. Érezte is az elnökség a helyzet szokatlanágát, indokolta ezt azzal, hogy mivel a számadás vizsgálat elartott volna addig, míg a gyűlés legfőbb tárgya az esperesi lemondás tárgyalása is tartott volna, ettől pedig senkit visszatartani nem akart, kellett így intézkednie. Hát akkor maradt volna el a számadás! Ugyis pár tételből állott. Ezt, a törvényes formák lelkes öre lemondott esperesünk a régi kipróbált módon csinálta volna. Az ő tényei mellé nem kellett excusálás. Mind megállott az. De ígértetett is, hogy jövőben úgy lesz, mint az ő kipróbált eljárása azt jónak mutatta.

Nagyfontosságú javaslat került ezután tárgyalás alá; ugyanis Márk Ferenc és tíz lelkész társ aláírásával azon kérvény vétetett elő, mely indítványozza, hogy az esperes változás alkalmából térjen át egyházmegyénk a tízéves tisztujítás rendszerére. Igaz, hogy e javaslat 8 nappal a gyűlés tartása előtt, tehát szabályszerű időben adatott be, de a gyűlés meghirdetését tartalmazó körlevél kibocsátása után; már pedig a gyűlést összehívó körlevélben a törvény szerint a gyűlés fontosabb tárgyai megemlítették, jelen javaslat pedig az egyházmegye életébe mélyen vágó: a javaslat a következő évi tavaszi gyűlés tárgysorozatába felveendőnek határozatott, mihez kérvényezők hozzájárultak. Van hát kilátás, hogy végre valahára restauratio leszen nálunk is, ha ugyan addig e gyenge gyermeknek nyaka nem törik, vagy éhen nem hal.

Ezután jött az, a mit szerettünk volna, ha elmarad, az esperesi lemondó levél felolvasása. A fáradt, de minden tudását felhasználó, nyugalomra vágyó férfiak, ki a leroskadást be nem várva, pihenni kíván, egyszerű szavakban kifejezett bucsuja volt ez; az egyházmegye közigazgatási ténykedésnek hattyudala volt az, mely a mester nélkül maradt tanítványok aggodó érzését kelté fel bennünk.

A lemondó levél felolvasását alig várva kért szót a papfiu, — a mi szeretett világi tanácsbíránk Szik-

szay Lajos ki az érzékenyülésig meleg és mindnyájunk szívéből fakadt szavakban próbálta tolmácsolni, ki volt nekünk az a Széll Kálmán, a ki csaknem félszázadon át különféle megtiszteltetések fokozatain végig szolgálta egyházmegyénket, és egyetemes magyar reform. egyházunkat is. — Próbálta tolmácsolni mondom mert ezt a tettős életet, melynek jellemzése az önfeláldozásig menő kötelesség érzet volt: rövid szavakban méltatni sem lehet azt az életet, azt a munkát látni kellett, hogy a tisztelet és elismerés babérját tette le mindenki önként. — És mégis, ha őt szeretjük, nekünk el kell őt bocsátani. Ez az a mi mindnyájunkat lever. — Nem tudunk a gondolatához sem hozzá szokni határozati javaslatot nyujt be, mely az ő évilhetlen érdemeit jegyzőkönyvben kívánja megörökíteni. — Ugyane tartalmu a referens jegyző Nagy Imre javaslata és azon hozzá adással, hogy őt egyházmegyénk az örökös tiszteletbeli esperes címmel tisztelve tüntesse ki.

Egyházmegyei gondnok gróf Tisza István ur Önmegméltósága mindkét határozati javaslatához lelke mélyéből járul hozzá, hiszen ha valaki, ő ismerte azokat az érdemeket a melyeket a tolmácsoló szó csak gyengit, s markáns vonásokban ecseteli azokat; de nem mondá ő eddig sem akart menni mert tudja, hogy az a férfiú a ki nem elismerésért, nem hangulat keltésért, nem tetszeni vágyásból, sőt sokszor annak ellenére az általa kitűzött célok felé törekedett, kit nem tántoritottak attól hangzatos jelszavak . . . az a férfiú kerülni kívánja hogy érdemei felsoroltassanak, s fél hogy midőn mi, a tiszteletbeli esperesi címmel elismerésünknek akarunk kifejezést adni, ilyen pedig egyházi törvényeinken nincs a Széll Kálmán puritán érzületét nem bántjuk-e meg?

Távozó esperes érdemei jegyzőkönyvben örökítenek meg, az új választás elrendeltetik, hogy 1908 február 1-ig a szavazatok adassanak be, szavazatbontó küldöttség nevezetett ki, a mely szavazat sikertelensége esetén újabb szavazást rendeljen el. — Legöregebb lelkészi tanácsbíránk Balog Ambrus az ügyek tovább vitelével megbízott.

Kispereg módosított díjlevelei és az egyházi adó ügyein kívül más tárgya a gyűlésnek nem volt.

Gyűlés után bizalmas értekezletre hivatott a lelkészi kar, melyen megbeszéltetett elsőben a nyereendő állam segélyhez szükséges folyamodvány felszerelése és annak módozata, hol az adó ügyi orsz. bizottság elnöke hézagpótló felvilágosítással szolgált, minden felmerült kérdésben — majd megpróbáltatott illetve felvetett az eszme, hivatalos részről, hogy az esperesi ügyeket interimálisan ellátó Balog Ambrus legyen a hivatalos jelölt nehogy szétforgácsoltassanak a szavazatok. — Azonban tekintettel a közhangulatra, és arra hogy kevés számmal vagyunk: a személykérdés nyílt kérdésnek hagyatott fel; szavazzon kiki úgy a miként akar, különben is ez nem a lelkészek, hanem a presbyteriumok szavazától függ. S ez volt a leghelyesebb.

Nem hagyhatom említés nélkül azt sem hogy a gyűlést előző nap este, megalakult a nagyszalontai reform. egyházmegyei lelkészegyesület is, elnökké választott Szondy Géza kisperegi lelkész. — Igaz hogy kevesen jelentünk meg, minek oka a zord idő volt, de a jelenlevőkön kívül 12 lelkész társunk jelentette be belépési szándékát . . . ime a mustármag! — Csekély módosítással elfogadtatott a beterjesztett alapszabály tervezet azzal, hogy kinyomatván az minden kebelbeli lelkésznek megküldetik, hogy abból ismerje meg annak

feladatát, szükségességét, hozzá teszem, lehetőségét, a támasztott aggályok legyőzése után léphessenek be annak tagjaiul.

Jelen volt.

Az állami kálvinista tanár.

(Folyt. és vége.)

Hogy pedig mire képes egy-egy ilyen hec-káplán, arra a régebbi időkben is van egy jeles esetünk, mikor Varga Ottó, kiváló történetírónkat kiüldözték tanári állásából, s az a kiváló hec-káplán, a ki e hajsza fő-részese volt, még a nyilvánosság előtt se átalotta elmondani, hogy ő nem győzte Varga Ottó előadásainak hibait a tanuló ifjuság előtt kikorrigálni!

Vigasztalás lehet tehát azokra nézve, akiknek az ilyenekben örömök telik, hogy Vas igazgató ifju hec-káplánok helyett, élemedett, higgadt és tekintélyes prepostokat, püspöki megbizottakat gondolta, mint olyanokat, a kiknek hivatások az állami gimnáziumok hite és erkölcesi felett örködni. Mi igazán keresztyéni türelemmel várjuk, hogy ezentul az állami iskolákban mifele tudományos élet fog fejlődni.

E szükséges kitérés után, újra rátérek tárgyamra. Vas igazgató másik állítólagos tanuja a korezmázást illetőleg Mankovics Rezső orvos. De hogy az orvos ur a tanusagra vállalkozott volna, ez merő képtelenség. Mint köztörvény hatósági orvos, ő állította ki az illető tanár betegségerőit a bizonyítványt s az előbbi hiteles orvosi bizonyítványok alapján is meggyőződött, hogy e baj már régebb keletű, de saját állítása szerint is köz-tudomásu dolog róla, hogy korezmába soha se jár, tehát az illető tanárt sem láthatta a korezmában... Már azért is képtelenség feltenni ilyesmit az orvos urról, mert lelkiismerete szerint állította ki az orvosi bizonyítványt, ugyanakkor bizonyosan még a színét is kerülte annak, hogy beszédéből az ellenkezőt lehessen következtetni. Ez azért is bizonyos, mert az ügyesség mint Korányi fentemlített, nálam levő leveléből is kitűnik, *e tanukat ki se hallgatta*, hanem Vas előadását e tanuk véleményéről *valóságnak vette*, de ez a dolog mellekessé is vált avval, hogy Vas belekapaszkodott a büntetőtörvénykönyv egyik szakaszába, mely szerint ő nem is büntethető, mert felsőbb hatósága által csak *mint tanu* volt kihallgatva, ez pedig nem lehet üldözendő cselekmény.

Vas Antal azonban avval is előállott, hogy az illető tanár betegsége idején újabb képesítést szerzett, azt hiszem, mindenki érzi a gyanúsítást, amely az ilyen és eféle kifejezések alól kitör. Az igazság annyi, hogy mikor vizkuráját bevégezte, a következő napra varatlanul egy képesítő vizsgájára határnapot kapott. Le is tette, mert játszva letehetette. E vizsgához tudni-illik paleographia és a német, latin nyelvek ismerete volt szükséges. Mikor Vas ilyen gyanúsítással előállott egyebek mellett tudatlanságáról tett szégyenletes tanu-bizonyosságot. Tudvalevő dolog e tanárról, hogy évek hosszú sora óta oly irodalmi munkákat írt, amelyek levéltári kutatások alapján készültek, így tehát a paleographiát évek hosszú gyakorlata alapján tudnia kellett.

Mint már említettem, mert a tételes törvény szerint Vas igazgató talált mentséget abban, hogy ő csak *mint tanu* állított, de persze a tanunak is csak azt kellene vallania, *ami igaz* s amiről maga is meggyőződött, mint igazságról. De ő csak állított... állított. De a törvény betűjébe való kapaszkodás is utóvégre mentség. Így vonták vissza ellene a panaszt, mint a panasz visszavonó írásból látszik is. annak az igazolása, amit én elmondok.

Régi dolog, hogy a mi törvényünk a becsületet védi a legkevésbé. Aztán csodálkozunk rajta, hogy olyik más eszközhöz nyul, hogy becsületét megvédelmezhesse.

Vas Antal ur aztán kapta fogta, *viszonzádat* emelt, de aztán gyorsan vissza is vont mindent. (1906. dec. 31. 7591. eperjesi bf. sz. a.) Így áll a törvény betűje szerint az ő igazsága, amihez még csak azt kell hozzá tennem, hogy a bártfai algimnáziumban a szabályok ellenére egy tanárral több van alkalmazva, mint más állami algimnáziumokban. Bizonyosan azért, mert Vas igazgatósága alatt immáron 75—65-re szállott le a létszám. Mig tehát más állami algimnáziumokban a legnagyobb óraszámmal megterhelt tanárok zugalódás nélkül vállalkoznak beteg kollegájuk helyettesítésére, amiért különben meghatározott díj jár, Vas és némely társa okosnak és helyesnek látta a felsőbb hatóság előtt kollegájuk betegsége miatt műfelbaborodását bejelenteni. Igazságokat nyugodtan terjesztem a közönség ítélete alá.

Mint a Debr. Prot. Lap 1906. márc. 24-iki számában meg volt írva Vas a tanári működésre káros mellék foglalkozásnak tartotta ugyan e tanár széleskörű irodalom történeti működését, a melylyel szakját az illető tudományosan művelte. Felterjesztést is tett az igazgató, hogy a minisztérium tiltsa meg az irodalmi működést néki. De még azt is megtette, hogy a „Felső-Városi Hirlapban“ a mely Bárfán jelenik meg, ezt az okosságát cikkben is megírta, a mit a közönség illő derűtséggel is fogadott. Azonban bár vizet predikált, bort ivott teljes életében. Zomborban másutt is szinte hajszolta a mellék foglalkozásokat. Nem épen olesón kosztosokat tartott, állítása szerint tanította őket. A gyorsírás tanítását elvette egy családossal kollegától; bár nem épen bizonyos, hogy németül tudott, bejárt a kereskedelmi iskolába németül tanítani, a tetejébe az igazgatói irodában az *összes irodai munkát* végezte. Mindezt tanártársai nem jelentgették fel s ha nála mindez megengedhető volt, mifele csavargós észjárással tartotta az irodalomtörténet szakszerű művelését a tanári működéssel összeférhetetlennek? Bizonyosan abban az erős meggyőződésben él, hogy ő mind a jeles tevékenységével a magyar kulturának szolgált. Mi ez érdemek mellett a tudományok művelése?

Azonban Vas ur, hogy tanártársa irodalmi működését elhomályosítsa, leereszkedett az irodalom, a szónoklat művelésére. Minthogy kollegáját több ízben ünnepélyes alkalomkor szónokul felkérték, Vas ur is kapta-fogta magát és egy igen diszes gyülekezeten előtt ő is szónokolni próbált. Fel is köszöntötte először a *főigazgatót*, utána nyomban a *minisztert*, majd legutóljára a *királyt*. Mindezt egy szónoki műremekben. Ez szintén hőcsességre vall. A főigazgató legközelebb lakik bozzá, könnyen hozzá férhet, a miniszter az messzebb van tőle, a király meg épen Bécsbe lakik.

A sorrend tehát tökéletes volt. (Eperjesi Lapok 1906. május 10. számában.)

Ezen a sikeren felbuzdulva Vas ur, irodalmi tevékenységhez látott. Mikes Kelemenről olvasott fel és kisütötte róla, hogy halhatatlan leveleit a *feleségéhez* írta. A nagytudományú ur még azt se vette észre, hogy Mikes minden levelének élén ott van: „az édes néném” megszólítás. (Felső-Sárosi Hirlap 1905. febr. 16.) Írt azonban egy „Bártfai kalauzt” is, amelyben Bártfa régiségeit akarta ismertetni. Ámbár igen mulatságos volna, nem kívánok a hallhatóan munkából szemelvényeket közölni. Kár volna e csodabogarakra a nyomdafestéket pazarolni.

Noha se archológiai, se paleografiai ismeretéről nem tud a világ, a *mellék foglalkozásokat üldöző ur* feltolta magát a bártfai muzeum örénekeihez akkor, midőn szakember is vállalkozott volna ez állás betöltésére. Ezt már a fővárosban is megsokalták. A „Pesti Hirlap” 1907. jun. 23-iki számában megkérdezték az újdonsült muzeum őrtől, mikor szállítja be muzeumba Mikes Kelemen csontjait, amivel egyesapásra világhírűvé tenné? A „Tanáregyesületi Közlöny” 1906-ik évi szeptemberi száma meg arra volt kíváncsi, hogy Vas Antal urnak, mint algimnáziumi igazgatónak miért van csak három heti órája, mikor szabályszerint legkevesebb hat órát kellene tanítania? Bizonyosan bokros irodalmi és muzeumi teendői akadályozták meg benne?

Mert hát ő mellékfoglalkozását nagyra tartja. Mikor szövé tettem e lapok hasábjain azt a visszáságot, hogy az igazgatók, segítő, másoló tanárait nevezik ki rendes állami igazgatóknak, már pedig ha valaki *kitűnő rubrikázó* még nem bizonyos, hogy széles látókörű paedagogus és van fogalma arról, hogy kell egy tudományos, erkölcsi intézetet vezetni, Vas ur nyilatkozatot íratott jeles társaival, tiltakozott e felfogás ellen, a mi ő rá nem vonatkozhatik. Pedig bizonyos, hogy magára ismert a tükörben, levén ő is Zomborban igazgató írrok másoló és rubrikázó, én ezt egyáltalán nem kifogásolom.

Mindez azonban csak igen kis része Vas e nemű cselekedeteinek. Sorszáma terjednek. Ben volt a miniszteriumban, most az eperjesi ügyészségnél van az irás. Kívánataira *fűzetben* kiadjuk a selmecbányai főigazgatói jegyzőkönyvvel együtt, a mely *tanári rátermettségét* fogja bizonyítani.

Eddig már kitűnt milyennek nem kell lenni egy kálvinista vallású állami tanárnak? Hogy milyennek kell lennie, hogy kellemetes beváló ember legyen, kivel bizonyíthatnám én azt jobban, mint Mikó Pál hitsorsossal, a Vas féle nyilatkozatok *jeles tollu és mivel hangu* írójával.

A „Debr. Prot. Lap” 1906. július 12-iki száma már szólott erről egyet-mást. Tehát vállalnia kell a világ előtt, azt amiért Vas felelős s amiért a felvilágosultság nevében méltó támadás éri. Köztudomásu dolgokat letagadni. Tanulóktól gyűjtött bizonyítványokat felterjesztgetni az ellen a tanár ellen, a ki vallása kisebbitését szó nélkül nem tűrheti el, Iurdesi szűz Mária szobrokat és szent Antalokat kellően megbecsülni, a prépost előtt nemcsak hajlongani, de bocsánatot kérni is. Az nem árt, ha az ember egy kis vidéki kaszinóban felszólal, hogy egy akkor még virágjában levő kálvinista szellemű napi lapot ki kell tiltani, mert a róm. katolikus vallásuak érzelmeit sérti. Igaz, hogy ez nem mindég sikerül, mert ez alkalommal két uri ember kereken kijelentette, hogy ők akkor az „*Alkotmányt*” és a „*Magyar Államot*” kérik szintén kitil-

tatni. Ez igaz, már baj volt. Mindegy ilyen kis helyen mégis kedvező feltűnést kelt. A Debr. Prot. Lap-ban közzétett nyilatkozatokban a protestáns vallású tanárokat a bártfai gimnáziumból kitessékelni, egy füst alatt jajveszékélni, hogy ő is menne onnan *egy jó kálvinista helyre állami főgimnáziumba*, mivelhogy éppen akkor ott üressedés és reménység mutatkozik... Az 1906-ik évi július 12-iki Debr. Prot. Lap közöl egy kis történetet a tanár és igazgató s a tanulókról...

Ebből látszik, hogy kell tisztelni az igazgatót és nevelni az ifjak jellemét. Tanártársaival meg úgy bánni el, a mint az igazgató urnak kedves, mert hát meg van írva a barát regulákban: *De patre guardiano semper bene, de fratribus utcumque.* — Az irodalmi működésből pedig semmi egyéb nem kell, mint a feljebb valók dicsőítése.

Mert hát ilyen emberekre van szükség a mostani tanügyi kormányzás és szellem idején. És éppen azért, hogy e szellemet és rendet megismerjük nem volt szükségtelen e sorok megírása. Ellenkezőleg!

Imé mást akarnak megverni, de ők öbégatnak, hogy nagy az ő sérelmök.

Cigány tempó. De akad olyan, a ki felül nekik. Hiszen immáron egy bölcs előjárónk szégyenkezik a közoktatásügyi miniszteriumban a mi nagy türelmetlenségünk felett... Igen, igen, ők a türelmesek... mi vagyunk a türelmetlenek.

Figyelő.

KÖZÉLETÜNK.

Dr. Bartók György püspök temetése.

Az erdélyi egyházkerület gyásza.

Vasárnap d. e. 11 órakor temettük az erdélyi ref. egyház tudós püspökét, a kolozsvári különböző vallásfelekezettek, a város, az erdélyi egyházmegyék teljes nyilvános részvételével. Minden toronyban zúgtak a harangok, mindenfelől eljöttek a hatóságok, egyletek képviselői. A tiszántuli, dunántuli és dunamelléki kerületek küldöttségei is eljöttek, csak a tiszáninneni tartotta magát távol a gyászos alkalomtól és a nép, a mely nem fért be sem a ravatalhoz. Ez a ravatal a Theol. Fakultás disztermében (felannyi mint a kollegiumunk hasonló helyisége) volt felállítva, ez a hely pedig már a küldöttségekkel teljesen betelt, úgy hogy a nép, a gyülekezet, melynek részvétele nélkül nálunk a lelkész temetése el sem képzelhető, csak kívül maradt. Ez itt Erdélyben nem szokatlan, de nálunk Debrecenben más-hoz vagyunk szokva. A gyülekezetek lelkészei és a közeli egyházak hívei is mind összesereglenek ilyen alkalmakon s nemcsak az alkalmi vasárnapi utca közönség tölti be a nagyszabású halotti pompa kereteit.

Pedig a szertartási beszédek méltó lett volna meghallgatni. Antal Gábor dunántuli püspök imádkozott. Kenessey theol. akadémi igazgató prédikált Péld, 27. 1 alapján.

A sirnál Nagy Károly theol. tanár beszélt nagy közvetlenséggel és hatással tárgyalta a Bartók örökét (Az Isten és hazaszeretet céljait szolgáló szigorú köteleességtudás.

Az elhangzott beszédek sáitalában a hallottak nyomán egy ön maga és mások iránt is szigorú, tudós ember képe (két kötetnyi kész dolgozat maradt író asztalán!) rajzolódott elénk, ki hű öre a törvényeknek és rabja a köteleességnek, s csak a családi körben enyhíti meg szívé a szeretet. Ilyen volt Bartók György s ezért nem volt népszerű sem. Ezért vonult vissza az emberektől, kivált midőn a Szász Domokos után rá omlott teendőiben egészsége is megrendült. A halál gondolatával sokat foglalkozott, új évi egyházi beszéde is amelyet karácsonyi predikációjával együtt elkészítve találtak asztalán, a halál szépségeivel foglalkozott. Az Ur megadta szolgálójának a szép halált és a szép temetést is, melynek fényét Bárányffyval három erdélyi főgondnok, dunántulról Antal Gábor püspök Dunamelékről Mady Lajos esperes, Petri Elek lelkész, tőlünk a tiszántúli egyházkerület a debreceni főiskola képviselőjében Dávidházi János esperes és Eröss Lajos akad. igazgató emelték. Az utcákon lobogó fátylas gázkanaláberek égtek, a menetben nagy vasárnapi közönség, az erdélyi összes esperesek és kevés számú lelkészek vettek részt. A hiv. szolga, a tudós püspök ki már gondolatban ott járt a betlehemi mezőkön s hallotta a karácsonyi angyal szárnya csattogását (már megkészítette karácsonyi egyházi beszédét), nyugodjék csendesen a hazsongárdi szép temetőben és álmodozzék egy boldogabb világról.

Itt említjük fel, hogy a sepsiszentgyörgyi Székely Mikó kollegiumnak is halottja volt és szomorú levele jelentette *Molnár Lőrinc* felszentelt pap, ref. főgimn. vallástanár elhunytát. Désházáról Szilágyból temették. Legyen emléke áldott.

KÜLÖNFÉLÉK.

Előfizetési felhívás.

A Debreceni Protestáns Lap 1908. évi 28. folyamára ezennel előfizetést nyitok. A lap hűtükre kerületünk s a magyar ref. egyházunk életének és őszinte bátor szavú tolmácsa a ref. lelkész kar óhajlásának, törekvéseinek.

Előfizetési ár: egy egész évre 12 korona az ORLE. hivatalos lapjával küldve pedig 16 kor. (Kongruások az eddigi módon fizetnek.)

Ez a hivatalos lap a januáriusi első számmal együtt jelenik meg és külön előfizetőknek, egyelőre félíven 5 koronáért küldetik. Adni fogja a Lelkészegyesületre vonatkozó hivatalos tudósi-

tásokat, jegyzőkönyveket, beszédeket, körleveleket s mindazon értesítéseket, a melyek az országos és vidéki egyesületekre, azok működésére, a tagokra s magára az ügyre vonatkoznak. A lelkészegyesület lapját a tagok a tagdíjak fejében kapják: azért kívánatos, hogy idejekorán jelentkezzenek.

Mind a két lapot ajánlom a ref. lelkészek, egyházi hivatalos viselők, egyházi és iskolai testületek prezsbiteriumok, vallásos egyesületek s általában a ref. egyház híveinek buzgó pártfogásába.

Különösen hangsúlyozom, hogy minden lelkész személyesen fizessen és fiztessen a maga részére elő és ne elégedjék meg azzal, hogy második, harmadik kézből kapja a lapot. Ma egyidejű gyors értesültségre és mozdulásra van szükség s még a lenézett munkás ember is maga járja és pártolja a neki megfelelő szakközlőnyt. Nekünk meg, kik csak a közvéleményre támaszkodhatunk, kétszeres köteleységünk, mind a tájékozódás, mind a sajtó támogatása és erősítése. Erős, hatalmas, független sajtó, erős és hatalmas magyar ref. egyház; pásztorok és nép, ez a Debr. Prot. Lap programja, melynek megvalósítására olvasóink támogatását kérjük.

A Debr. Prot. Lap szerkesztősége

dr. Ferenczy Gyula

szerkesztő és laptulajdonos.

— **Takarék magtárak, önfentartási alapok.** A bibliai József volt az első ismert magtár alapító, a ki nek kezdeményezése megmentette nemcsak az Egyiptomiakat, hanem a választott népet is. Szent és üdvösséges dolog ilyen biztosítási és önfentartási alapok lerakásával foglalkozni ma is azoknak, akik az egyházak nyomorát keserülik és az egyházak ügyeivel bajlódnak. Ezek a mi lelkészeink, akik nemcsak magokért, hanem a népért, a magyarságért is hiven küzdenek és kitanak. Ezek közül most a szatmárhegyi fiatal papnak Makai Eleknek a neve tűnik elő, a mint olvasom, hogy gyülekezetében Takarékmagtárt alapított s e célra 45 m. m. és 425 korona készpénzt szedett össze. Ez alap célja lesz az egyházi adó s más terheket a hívek válláról levetni. Igen helyesen, ilyen kezdeményezésre és különösen ilyen önfentartási alapok lerakására volna mindenütt szükség, különösen az államsegélyes állami iskolás egyházakban. Erről midőn még az egyházi értekezlet divatban volt, törvényjavaslatot is dolgoztunk ki, mely azonban noha elfogadtott úgy emlékszem, soha a zsinat elé nem került. Pedig ha az adózásra vonatkozó alapelveket átvették az atyák, ezt a javaslatot is bátran törvénynyé tehetnék volna. De azzá kell azt tenni minden felsőbbégi meghagyás nélkül, mert így követeli ezt az egyházak létérdeke.

— **Konventi jegyzőkönyv.** A Budapesten, 1907. évi október hó 22—25. napjain tartott református egyetemes konvent jegyzőkönyve *Sass Béla* debreceni református theol. akad. tanár és egyetemes konventi jegyző szerkesztésében, Debrecen sz. kir. város könyvnyomda

vállalatánál, 12 iven, 185 lapon, 3000 példányban megjelent s azoknak az egyházi hatóságoknak, a melyeknek sürgős szükségök van reá, addig is rendelkezésükre áll, míg az illető püspöki hivatalok útján megkaphatnák. Az ide vonatkozó megkeresések *Dávidházy Kálmán* könyvkötőhöz intézendők. (Lakik Debrecenben : *Füvészkert-utca 9. szám.*)

— **Egy földmives ember alapítványai.** Egyszerű földmives ember Gulya György amaci (szatmár m.) lakos kit az Isten becsületes munkássága után szép vagyonnal áldott meg s ki viszont maga is nagy buzgósággal áldja Istenét és szépen sáfárkodik a szentek szükségéire. Így adott 200—200 koronát a szatmárhegyi, erdődi, ombedi, kiskólcsei, nagykólcsei egyházaknak és a szatmári tápintézetnek. Amacnak pedig a hol a tisztos presbiteriséget viseli 400 korona értékű harangot öntetett és egy holdnyi belső telket adományozott. Az egyszerű földmives a régi dicső nagy alapítóknak lép nyomába. Figyelmet kell hát fordítani a népre, mely a minthogy szülte a nagyokat, egyedül képes pótolni az utánok maradt hiányt is. A derék Gulya György pedig vegyen tőlünk tisztességet.

— **A hitélet erősítése Gyomán.** A gyomai reformatus gyülekezet mindig hegyen épített városa volt a mi magyar kálvinista Sionunknak. Szépen rendben tartott hatalmas templomával, szebnél-szebb egyházi épületeivel igazán példányképül szolgált főleg az alföldi nagy eklézsiáknak. Ujabbán pedig a belmissió zászlaja leng diadalmasan falai között. Alig néhány hónapja hogy elindult útjára a szeretett adományokon felépült ingyen vallásos néplap az *Olajág*, alig hogy megalakult egyfelől az Isten tisztelet emelésére másfelől a kálvinista öntudat kidomborítására a *Református Egyházi Énekkar* — az elmúlt héten a presbyterium adta hü képét annak hogy valóban hivatása magaslatán áll, mikor egy hangulag elhatározta, hogy 1908 január elsejétől kezdve minden a templomban hitvestársi esküt tevő házaspárnak az egyház egy teljes ó és új testamentumot ad ajándékba. Itt végez igazán nemes munkát az egyház, mikor az élet ama legfontosabb percében, a szív ama legfogényabb állapotában az Isten igéjének minden gazdagságát adja ajándokul. Égető szükség volna arra, hogy a gyomai presbyterium eme magasztos, a hitélet erősítésére nagy erővel ható határozatát követnék többi gyülekezeteink is. Ama szépen virágzó eklézsiánkat pedig segítse meg továbbra is minden szép és nemes munkában a kegyelemnek Istene!

— **A nagybányai ref. egyházmegye lelkészei és az ORLE.** A nagybányai egyházmegye lelkészei f. hó 18-án gyültek össze Szatmáron, Szabó József aranyosmedgyesi lelkész, tanácsbíró einöklele alatt, hogy a kebelbeli lelkészegyesület megalakítása felől tanácskozzanak. Megjelentek mintegy 18—20-an s köztük Helmeccy József főgondnok és Széll György esperes, kik közül az első lelkészegyesület mellett, az utóbbi pedig a lelkészegyesület ellen

emelte fel szavát. Helmeccy József főgondnok buzdító szavai rendkívül felvillanyozták a megjelent lelkészeket, a kik mindnyájan beléptek az ORLE. tagjai közé és elhatározták, hogy a helyi lelkészegyesület megalakítása felől is intézkednek. Addig is befizették az ideiglenes pénztáros Oláh Sándor Józsefházai lelkész kezéhez a tagdíjakat és belépésre szólították fel a többi lelkészeket is. A sajtó javára is történt adakozás. Mindezekről örömmel és büszkeséggel emlékezünk meg, mert tudunkkal a nagybányai egyházmegye lelkészi kara volt az első, mely lelkészi testületté alakult és az ORLE. mellé sorakozott, de örömmel azért is, mert ez egyházmegye példájából is látjuk, hogy a világi elem nincs ellene az Országos Lelkészegyesületnek, sőt ellenkezőleg mint a Protestáns Szövetség megalakulására szükséges lépést, a maga részéről is szükségesnek tartja azt. Így van ez helyén, így van ez jól. Fel hát a további szervezkedésre.

— **Adózási állami segély.** Az új rendszer nem vonja maga után a termény és szolgálmánybeli javadalom csökkenését. Erről szól a konventi előadó alábbi levele, akit az adócsökkentési segélyt igénybe venni akaró egyházak lelkészei most mindenünnen felvilágosításért ostromolnak. Igen, mert mi minden dolginkban olyan szerecsétlenek vagyunk, hogy először nehezen tudunk megállapodni, azután ha megállapodtunk nem lehet a megállapodásokat végrehajlani. Így voltunk a nyugdíj törvénnyel, így vagyunk az adózással. Sok egyházmegye addig míg a helyzet ki nem alakul, teljesen abba hagyta, illetve egy évvel elhalasztotta az előmunkálatokat. A Baksa levele különben így szól: 165—1907. szám. Igen tisztelt Szerkesztő ur! Az adócsökkentési segélyt igénybe venni kívánó egyházaktól tömegesen jön a kérdés az „Utasítás” azon rendelkezésének miként alkalmazása iránt, hogy a lelkészi és tanítói díjlevelek értékelésénél, a mennyiben e fizetések állami kiegészítésben (congrua) részesülnek, már a megállapított és elfogadott értékeléstől eltérni nem lehet. Erre vonatkozólag egyházi közérdekből kérem igen tisztelt Szerkesztő urat, hogy becses lapjában közzé tenni sziveskedjék, miszerint az „Utasítás” idézett rendelkezése nem vonja maga után a belhivatalnokok termékeny és szolgálmánybeli javadalmának csökkenését, mert ezen javadalom tekintet nélkül annak pénzértékére, természetben kiadandó mindaddig, míg az meg nem váltatik, sőt ha hivek csak készpénzben fizetik is egyházi adójukat, az egyházi alkalmazottak, továbbra is kaphatják termény és szolgálmánybeli javadalmukat magától az egyháztól s ez esetben még a belhivatalnokok díjleveleinek átváltoztatása is mellőzhető s az egyház által a termény és szolgálmánybeli javadalom kiszolgáltatására fordított készpénz kiadás az egyház rendes költségvetésének szükségleti rovatába foglalható. Budapest, 1907. december 22. Tisztelettel Baksa Lajos egyetemes konventi előadó.

— **Új presbyterium Debrecenben.** A debreceni ref. egyházban az új egyházi törvények értelmében újra kellett alakítani a presbyteriumot. Ez az újraalakítás választás útján e hó 21-én történt. A választás

íránt csekély érdeklődés mutatkozott; 3020 választó közül mindössze 689 adta le szavazatát. Megválasztották főgondnoknak egyhangulag ismét Simonffy Imre, nyug. polgármestert. Választottak 100 rendes és 30 pópresb. bytert. Ezeket felül a tanárok közül 6 rendes, ugyanannyi pót, a tanítók közül is 6 rendes és ugyanannyi póttagot. Végül 238 egyh. községi közgyűlési képviselőt. A debreceni presbyterium az új alakulás szerint a lelkészekkel együtt 118 tagból áll.

— **Irodalmi hírek.** Most január 1 én egy prot. ujság indul meg a fővárosban, melynek terjesztése érdekében *Antal Gábor* püspök körleveleket bocsátott szerteszét az országban. A lapot Hornyánszky Viktor adja ki, megjelen minden nap; minden számból egy-egy példány ára 2 fillér (1 krajcár). E lap a klerikális krajcáros ujságot akarja ellensúlyozni. Mi lesz a címe, ki a szerkesztője s kik a munkatársai? — még nem tudjuk. — A prot. ügyeket tárgyaló „*Magyar Szó*” című napilap a múlt novemberben egyesült a *Budapesti Naplóval*. A két ujság előfizetési ára egész évre 20 korona, félévre 10 korona, negyedévre 5 korona, 1 óra 1 kor. 80 fillér. E két lap mostani előfizetési felhívásában a következő célt tűzi ki: „Mi a nemzetet fel akarjuk szabadítani az osztrák befolyás alól, a klerikális sötétség alól és a oligarchia elnyomása alól.”

— **Vaday József** nagyváragi közs. isk. igazgató protestáns könyvei, melyek a hithűség és evangéliumi jellem, valamint a hazafias érzelem fejlesztéséhez kitűnő segédeszközöknek bizonyultak: Ujévi ajándékul a családokban melegen ajánlhatók. E művek diszkótésben rendelhetők *Vaday József* címén *Nagyváradon* a következő árban. Protestáns Jellem aranybronz papirkötés 1 kor. 60 fill. vászonkötés 2 kor. Protestáns Lelkület 1 kor. 50 fill. 1 kor. 20 fill. kötve és 1 kor. árban füzve.

— **Egyházkerületi választások.** A dunántúli ref. egyházkerületben, Sárközy Béla elhunyt és Verbey István lemondása folytán egy világi és egy lelkészi tanácsbiróság jött üresedésbe. E két tisztre beadattak a szavazatok és azoknak hivatalos felbontása meg is történt. A szavazás azonban, miután a jelöltek közül egyik sem nyert többséget, nem vezetett eredményre. Ennélfogva az egyházkerületi szavazatbontó-bizottság szűkebbkörű szavazást rendelt el, a lelkészi tanácsbiróságra Mozsonyi Sándor és Gyalóky László, a világi tanácsbiróságra pedig Szilassy Béla és dr. Szily János között.

— **A komáromi ref. egyházmegében** legközelebb bontották fel a részint megüresedett, részint újonnan szervezett tisztségekre beadott szavazatokat. A szavazás azonban csak részben vezetett végeleges eredményre. A pénztárnoki állásra szűkebbkörű szavazás rendeltetett el Gállfy Géza és Tuba Gáspár, a lelkészi aljegyzőségre pedig Oswald Kálmán és Udvardy Gyula között. Tanítóképviselekül megválasztottak: Kovács Alajos és Takács Sándor; új szavazásra bocsátottak: Zsemlye Péter, Mokos Kálmán, Molnár Béla, Nemesik Dániel és Földes Lajos.

— **Magyar írók élete és munkái.** Irta: Szinnyi József. Kiadja Budapesten Hornyánszky Viktor. E hatalmas irodalmi vállalatból a XII. kötet 5. füzetek fekszik előttünk a Schulhof—Sculptéy nevekkel. Csaknem mindig hitv. ev. lelkészek. A megbecsülhetetlen ér-

tékü mű vállalatból immár 105 füzet jelent meg. Egy-egy füzet ára 1 korona. Az eddigi füzetek 22,348 író életrajzát tartalmazzák. Nagyon melegen ajánljuk.

— **A hátralékokról.** Hetek óta hivatjuk a Lap mélyen tisztelt olvasóit az előfizetésre és a hátralékok beküldésére. Ritkán tapasztaltam még felhívásnak kevesebb sikerét, mint ez alkalommal. Kétszáznál több előfizető van hátralékban és közöttük sok egyház és tehetős világi ur. Két ezer koronával kevesebb folyt be a lapra mint tavaly ilyenkor. Ez nem mehet így tovább és barátainkat sürgősen kérem kell arra, hogy a lap körül nagyobb elszántsággal tömörüljenek, az előfizetést ne halogassák és azt teljes összegben eszközöljék; a hátralékokat pontosan beküldjék és a hivatalos pályázati díjakat (lelkészi 15 k., tanítói 10 k., s. lelkészi egyházi 10, magán 5 k.) még évről-évre utalványozzák.

— **A közönség figyelmébe** ajánljuk az „Anker” élet- és járadékbiztosító társaságnak lapunk mai számában megjelent hirdetését. Ezen intézet olcsó díjtételeivel, modern biztosítási feltételeivel és feltétlen biztonságot nyújtó nagy vagyonalapjaival félszázados fennállása alatt közgazdasági életünk számot tevő tényezőjévé vált.

Tartalom-jeyzek: A holt tenger. Vándor. — Az év végén. Dr. Ferenczy Gyula. — Veszedelemben. Cogitator. — Alkalomadtán. Ó-r. — A nagyszalontai ref. egyházmegye rendkívüli közgyűlése. Jelenvolt. — Az állami káivinista tanár. Figyelő. — Különfélek.

Felelősszerkesztő: **Dr. Ferenczy Gyula.**

Pályázat.

A békésbányai református egyházmegye kebelében újonnan szervezett *békéscsabai* ref. rendes lelkészi állásra.

Javadalom: 800 nyolcszáz korona fizetés, havi előleges részletekben, az egyház pénztárából. E fizetésnek évi 1600 egyezerhatszáz koronára leendő kiegészítése az állam pénztárából kérelmeztetett s ha onnan folyósítva lesz akkor jut a lelkész annak élvezéséhez. Lakás és szükséges hivatali helyiségek az egyház által építendő lelkész lakban, vagy a helyett évi 800, nyolcszáz korona, negyedévi előleges részletekben fizetve. Ez összegből azonban a lelkész nem csak lakást, de hivatalos irodát és a presbyteri gyűlések tartására s a konfirmatioi oktatás céljaira alkalmas helyiséget is bérelni és tartani tartozik. Ezen hivatalos helyiség fűtése világítása és rendbentartása a békéscsabai ref. egyház kötelessége, de joga van e kötelességet évi 100, egy száz korona összegben megváltani. 100, egyszáz ko-

rona évi átalány a lelkési iroda szükségleteire. A tiszántuli ref. egyházkerület által megállapított stóla illetmények.

Kötelesség : Mindennemű lelképásztori teendők végzése Békéscsabán és tartozékaiban. Jegyzet : Ideiglenesen és mindaddig míg a békéscsabai ref. egyház külön hitoktatói állást nem tud szervezni, a békéscsabai összes tanintézetekben a ref. növendékek hitoktatását teljesíteni köteles a lelkész, de a növendékektől külön hitoktatási díjat nem szedhet. Ellenben az egyház biztosít részére, hitoktatói működése tartamára, összesen 600, hatszáz korona tiszteletdíjjal.

A pályázati kérvények az E. T. II. t. c. 19 §-a értelmében, kellőképen felszerelve, 1908 január 28-ik napjáig Dombi Lajos espereshez küldendő be (Gyula Békésmegyében.)

A hivatal, mihielyt a megválasztandó törvényesen megerősített, azonnal elfoglalandó.

Debrecen 1907. dec. 27.

A püspök helyett

Dicsőffi József,
egyh. ker. főjegyző.

Pályázat.

A beregi reform egyházmegyében.

I.

A csonkapapii ref. rendes lelkési állásra.
Jövedelem kongrua alá felbecslés alapján : Lakás

és belsőség használatán kívül 1600 korona, melyből lelkési jövedelem kiegészítés 383 kor. 47 fill.

A hivatal 1908 év február 1-én elfoglalandó.

A megválasztott lelkész az egyházmegyei szabályzatban megállapított beruházásokat szintén szabályszerűen megállapított értékben köteles megváltani.

A pályázati kérvények a II. t. c. 16 §. 3 pontjában meghatározott okmányokkal — főleg minősítvény-nyel felszerelve 1908 év január hó 2-ig Sütő Kálmán reform. espereshez küldendő be (Munkács posta Helyben Bereg m.)

II.

A márokpapii ref. lelkési állásra.

Jövedelem lakás és belsőség használatán kívül kongrua felbecslés alapján 1600 korona, melyből lelkési jövedelem kiegészítés 819 kor. 44 fill. A megválasztott lelkész az állást a választás megerősítése után azonnal tartozik elfoglalni.

A beruházásokat az e megyei szabály rendelettel megállapított módon és mértékben tartozik megváltani.

A pályázati kérvények az előirt okmányokkal (lásd II. t.-c. 16. §. 3 pontban) főleg minősítvény-nyel, az 1908. év január hó 2-ig Sütő Kálmán reform. espereshez (Munkács postahely Bereg m.) küldendő be.

Debrecen 1907. december hó 12-én.

A püspök helyett :

Dicsőfy József,
egyh. ker. főjegyző.

	BIZTOSITSD ÉLETEDET!	
BIZTOSITSD ÉLETEDET!	<p>„AZ ANKER“</p> <p>ÉLET- ÉS JÁRADÉK-BIZTOSÍTÓ TÁRSASÁG</p> <p>Magyarországi vezérképviselőség :</p> <p>BUDAPEST, VI., Deák-tér 6. (Anker-udvar.)</p> <p>Az 1907. évtől kezdve új, a felekre nézve nagyon kedvező biztosítási feltételek léptek — díjmelés nélkül — érvénybe.</p> <p>1907-ben B) osztalék terv szerint a befizetett díjak arányában az évi díj 31-72%-ig emelkedő nyeresémosztalék fizetett ki készpénzben.</p> <p>Társasági vagyon 171 millió korona, melyből Magyarorszáiban 28,000.000 van elhelyezve.</p> <p>Dijkönyvecskék kívánatra ingyen.</p> <p>Képviselve Debrecenben Jónás Mór által.</p>	BIZTOSITSD ÉLETEDET!
	BIZTOSITSD ÉLETEDET!	

Orgona - Harmoniumok.

A gyönyörű hang, melyet a világhírű és elismert legjobb gyártmányú amerikai rendszernek elmés szerkezete elővarázsol, önmagának zeng dícséretet. 65 forinttól minden árban kapható.

Első magyar — villamos erőre berendezett — hangszergyár.

Stowasser J. cs. és kir. udvari hangszergyáros, a m. kir. zene-akadémia, színházak, művészek stb. szállítója
BUDAPEST, II., Lánchíd-utca 5.

Továbbá ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minőségű összes hurok-, vonós- és fuvó-hangszereit, szakértői és feltétlen szolid árak mellett.

Hangfokozó-gerenda mely által bármely hegedű, gordonka beillesztése után sokkal jobb, erősebb és lágyabb hangot nyer. (Biztos siker.) Hegedűbe hangfokozó-gerenda 4 frt. Kezeség minden egyes hangszernél.

Legnagyobb gyár és raktár.

Saját találmányú (Rákóczi) Törögató; általánosan elismert legjobb, mely tökéletes solo hangszerré általam konstruáltatott iskolával 35 forinttól feljebb.

Az összes hangszerek javítása különleges, szakszerű pontossággal, jutányos árban; kezeség minden egyes hangszernél. Árjegyzék minden egyes hangszerről külön, kívánatra bérmentve küldetik.

— Kivitel nagyban és kicsinyben.

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangu könyvkötészete és diszműves üzlete
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s kifogastalan munkát készít mindennemű könyvkötészeti, diszműcikkben és bőrmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* tömeges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

Anyakönyveket, tartós jó kötésben
Szent Bibliát és emléklapokat
különleges diszkötésben jubileumokra.

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony adományok nyilvántartására is alkalmas.
Kéziratok befoglalására táblákat, melyek a szószéken vagy temetéseknel előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok felhuzását vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számos e szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikke nézve azonnal szolgálók, — számítások a különleges munkákhoz, — mint *Disztáblák, Emléklap és aranykönyveken, rajzokkal, kívánat szerinti stílusban, levéltári irománytartó fedeleket*

Értesítés. Van szerencsém a t. közönség szives tudomására adni, hogy **Melocco Péter** budapesti betonáru gyáros debreceni fióktelepét saját szám-
lámra átvetem és azt **tetőfedési vállalatommal** egyesítve fogom tovább vezetni. A munkálatokat a legjobb munkaerőkkel és legjobb anyagokból készíttetem, miáltal t. rendelőim teljes meglegedését óhajtom elérni. Midőn tisztelettel kérem, hogy nagybecsű bizalmukkal kitüntetni sziveskedjenek — **Lukács Vilmos** maradtam kiváló tisztelettel Debrecen, Hatvan-utca 5. szám.

Elvállalok = **beton-munkát** cement és gramindelemű burkolást, fayence-lap burkolást, működő lépcsők és lábozatok készítését, csatornázásokat szab. karmantjus betoncsövekkel, hidak és átvezetők építését stb.

Tetőfedési munkák szabadalmazott Eternit asbest cement palával.

Aszfalt lemezzeli egyszerű és kettős ragasztott fedés. Facement tetők készítése. Nedves falak elszigetelése.

Állandó raktár: Kitűnő minőségű Portland és román cementből, stuccatur és alabastrom gipszből, köfedél-lemezek elszigetelő lemezekből, tűzálló (chamotte)-tégla, Carbolineum, fedéllackok stb.

Amerikai Cottage-szivőlegrendszerű harmoniumokat

valamint európai rendszer szerint a legolcsóbban szállít

Pajkr Rezső és Társa

Budapest, VIII., József-körút 15. szám.

Pianók.

Ára 120 kor.-tól fölfelé.
Részletfizetések 8 kor.-tól fölfelé

Pianinók.

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve = 5 évi = jótállás.

Pedálos-harmoniumok

mindkét rendszer szerint és minden nagyságban pontos orgonaméretekkel, templomok, szemináriumok részére és mint gyakorló orgonák.

Tanerőknek külön százalékos engedmény.

Hajdumegyei Népbank mint szövetkezet.

Hetedik évtársulatát 1907. január elsején nyitja meg melybe tagok már most is és az év folyamán bármikor beléphetnek.

Az intézet **tagjainak száma** rövid három évi fenállása alatt 2400-ra emelkedett, a kik **13,000** törzsbetétre több mint **580,000** koronát fizettek be, mely összeg az évtársulat tartama alatt **1.700,000** korona tőkének felel meg.

A vidéki tagok befizetését megkönnyítjük azáltal, hogy a pénz beküldésére postatakarékpénztári befizetési lapokat díjtalanul adunk.

A törzsbetétek eddig megállapíthatólag 6/-ot jövedelmeznek.

Kölcsönöket a hét bármelyik napján **utólag fizetendő legolcsóbb kamattal** folyósít.

Kölcsönöket a negyedik évtársulatra már most adunk. **Minden 10 korona kölcsön heti 50 fillérjével visszafizethető, melyben a kamattal is benfoglaltatik, tehát külön kamatot nem kell fizetni.**

Kölcsönöket adunk: 1. A befizetett összeg $\frac{9}{10}$ erejéig kezesség nélkül. 2. Kezességi kölcsönöket egy vagy több elfogadható kezesség jótállása mellett, még azon esetben is, ha azok nem szövetkezeti tagok. 3. Jelzálog kölcsönöket ingatlanokra való bekebelezés mellett. 4. Zálog kölcsönöket biztosítékkal elfogadható értékekre.

Jelentkezések a negyedik évtársulathoz való belépésre vagy kölcsön iránt, bármely nap délelőtt vagy délután az épület helyiségében Piac-utca 69. szám, az Ipar- és keresk. kamara épületében eszközölhetők.

Dr. Révi Nándor,
jogtanácsos.

Dr. Brukner Ernő,
elnök.

Ügyvezető választmány:

Dr. Ferenczy Gyula,
elnök.

Hegedüs Sándor.

Grósz Nagy Ferencz.

Löfkovits Arthur

— óras, ékszerész üzlete Debrecen, Piac-u. —

Egyházi készletek, keresztelő edények, urasztali poharak, tányérok,

kannák alkalmi ajándékok

nagy raktára.

A református egyházak szállítója.

Most jelent meg: nagy protestáns képes theologiai könyvjegyzékünk

melyben nemcsak a könyvek címei, hanem azoknak **részletes tartalomjegyzéke** is fel van sorolva.

Felhívjuk ezen a maga nemében **páratlanul álló jegyzékre** a nagytiszteletű lelkészi kar szíves figyelmét, melyet kívánatra **ingyen és bérmentve** küldünk meg.

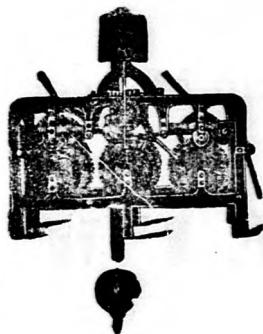
Ugyancsak megjelent:

A Debreceni Lelkésztár V. kötete ára 10.—
Jánosi Zoltán, Papi dolgozatok II. " 6.—
Mitrovics Gyula " II. " 7.—
Csiky Lajos, Vasárnapi imádságok " 7.—

HEGEDÜS ÉS SÁNDOR
protestáns irodalmi könyvkiadóhivatala.
Debrecenben.

Toronyórák

palota-, városházi-, gyári- és lak-tanya berendezését a legelőnyösebben eszközli

Mayer Károly utóda
Müller János
első magyar óragyár

= gőzerő berendezéssel =
Budapest, VII., Csömöri-u.

50. saját házban.

Képes árjegyzékek és költségvetések bérmentve.

A magyar védőegyesület 340—42. számú védőtáblái.

Erős takarékos konyha
tűzhelyek edények

mosó facsaró és mángorló
gépek raktára.

Sesztina Lajos

vaskereskedésében

DEBRECEN, Piac-u. 23

Baktai EGRY FERENCZ

== harangöntő ==
Kis-Gejőcz, Ungmegye.

A milleniumi kiállításon kitüntetve.

Hódmezővásárhelyen 1904-ben
== arany oklevelet nyert. ==

Ajánlja
harangöntő
műhelyét.

mely a legrégebb és a legjobb hírnevű az országban Teljes szavatosság mellett szállit

harangokat

bármint súlyban, nemtetszőket feltétlenül visszavesz, a költségeket visszatéríti Árjegyzéket bérmentesen küld.

Nagyon sok elősmé-
== ró irat. ==

Novotny Antal

harangöntőde és
vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárváros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangesoportok előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern átlukasztott

harangjait

melyek felső részükön a hege-düéhez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hangok,

mint régi modorúak. Ily szerkezetű 327 kgos harang hangban egyenlő 461 kgos régi modorú haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákkal, régi harangok lyet nekel való újra szerelését és vertvas-harang állványokak.

Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. -- Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagy éremmel kitüntetve.

A „Neumann M.“ cég debreceni áruházáról.

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító

Debrecen. Fő-tér, a magy. kir. postával szemben.

Áruházában levő mindennemű öltönyök, színre, minőségre és olcsósgra nézve első helyen állanak.

Kizárólag csak a tulajdonát képező eredeti modelljeiszerint készült férfi- fiu- és gyermekruhák vannak raktáron.

Minden darab saját műhelyében, személyes felügyelete alatt készül.

Az ország minden nagyobb városaiban hatalmas fiók-telepek.

Alapított 1845-ben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPÍTOTT 1845-ben.

Baktai EGRY FERENCZ

== harangöntő ==
Kis-Gejőcz, Ungmegye.

A milleniumi kiállításon kitüntetve.

Hódmezővásárhelyen 1904-ben
== arany oklevelet nyert. ==

Ajánlja
harangöntő
műhelyét.

mely a legrégebb és a legjobb hírnevű az országban Teljes szavatosság mellett szállit

harangokat

bármind sulyban, nemetszőket feltétlenül visszavesz, a költségeket visszatéríti Arjegyzéket bérmentesen küld.

Nagyon sok elismerő irat.

Novotny Antal

harangöntőde és
vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárváros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangesoportok előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern átlukasztott

harangjait

melyek felső részükön a hege-düéhez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hangok,

mint régi módoruk. Ily szerkezetű 327 kgros harang hangban egyenlő 467 kgros régi módorú haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákkal, régi harangok lyetnekkel való újra szerelését és vertvas-harang állványokaköltségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. -- Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagyéremmel kitüntetve.

A „Neumann M.“ cég debreceni áruházaról.

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító

Debrecen. Fő-tér. a magy. kir. postával szemben.

Áruházában levő mindennemű öltönyök, színre, minőségre és olesósgra nézve első helyen állanak.

Kizárólag csak a tulajdonát képező eredeti modelljeiszerint készült férfi- fiu- és gyermekruhák vannak raktáron.

Minden darab saját műhelyében, személyes felügyelete alatt készül.

Az ország minden nagyobb városaiban hatalmas fiók-telepek.

Alapított 1845-ben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPÍTOTT 1845-ben.